

УКД 332.13

JEL Classification: O31, O32

DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2024.11\(44\).286-296](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2024.11(44).286-296)**О.В. Хаджинова**, проф., д-р екон. наук*ДВНЗ “Приазовський державний технічний університет”, м. Дніпро, Україна***Р.І. Жовновач**, проф., д-р екон. наук*Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький, Україна***О.В. Якушев**, доц., канд. екон. наук*Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси, Україна*

Економічна взаємодія та конкурентоспроможність регіонального розвитку в умовах кластеризації форм інноваційно-проектної діяльності освітніх закладів

У статті розглянуто економічну взаємодію та конкурентоспроможність регіонального розвитку в умовах кластеризації форм інноваційно-проектної діяльності освітніх закладів, а також досліджено вплив кластеризації на економічний розвиток регіонів. У фокусі дослідження знаходиться інтеграція освітніх закладів, наукових інституцій та підприємств у єдині інноваційні кластери. Аналізуються механізми, за допомогою яких така взаємодія сприяє підвищенню конкурентоспроможності регіонів, стимулює інновації та забезпечує стійке економічне зростання. У роботі розглядаються переваги кластерного підходу, включаючи покращення якості освіти, підвищення кваліфікації фахівців, створення слушних умов для розвитку інноваційних технологій та підприємництва. Також досліджуються соціально-економічні ефекти кластеризації, такі як зростання зайнятості, підвищення рівня життя населення та розвиток соціальної інфраструктури. Визначено економічну взаємодію та конкурентоспроможність у контексті регіонального розвитку освітніх закладів є важливими аспектами для забезпечення ефективного функціонування та розвитку освіти в певних регіонах.

Це дослідження надає нові знання та практичні рекомендації для економічної взаємодії та конкурентоспроможності регіонального розвитку, що базуються на інноваціях та інтеграції освітніх і наукових установ у економічну діяльність регіонів, що сприяє підвищенню їхньої конкурентоспроможності на національному та глобальному рівнях. Перспективні наукові дослідження з активізації інтеграційних процесів та визначення заходів сприяння розвитку кластеризації форм інноваційно-проектної діяльності освітніх закладів сприятимуть більш глибокому розумінню механізмів економічної взаємодії та конкурентоспроможності регіонального розвитку, а також розробці ефективних стратегій для підтримки інноваційно-проектної діяльності освітніх закладів. Це, у свою чергу, допоможе створити умови для стійкого економічного зростання та покращення добробуту населення у різних регіонах.

інноваційно-проектна діяльність, кластеризація, освітні заклади, конкурентоспроможність, економічна взаємодія, регіональний розвиток

Постановка проблеми. Сучасний світ перебуває в стані постійних змін та технологічного прогресу, що вимагає від регіонів та країн швидкого адаптування до нових умов. Одним із ключових факторів, який впливає на ефективність регіонального розвитку, є його економічна взаємодія та конкурентоспроможність. У цьому контексті, зростає значення кластеризації форм інноваційно-проектної діяльності освітніх закладів, як інструменту для стимулювання розвитку та підвищення конкурентоспроможності регіонів.

Кластеризація освітніх закладів у співробітництві з інноваційними підприємствами та іншими учасниками ринку є не лише можливістю для обміну знаннями та технологіями, але й каталізатором для виникнення нових ідей та проектів. Вона сприяє створенню сприятливого середовища для інноваційного розвитку, підвищення якості освіти та формування кадрового потенціалу, що, в свою чергу, сприяє залученню інвестицій та підтримці економічного зростання.

Регіональний розвиток освітніх установ не лише визначає рівень підготовки майбутніх фахівців, але й впливає на економічне благополуччя та соціальну стабільність.

В умовах глобалізації та швидкого технологічного прогресу, ефективна економічна взаємодія та підвищення конкурентоспроможності освітніх закладів стають необхідними передумовами для їхнього успішного функціонування та розвитку.

Економічна взаємодія передбачає тісну співпрацю між державними органами, приватним сектором та міжнародними організаціями, що сприяє залученню інвестицій, покращенню інфраструктури та впровадженню інноваційних освітніх програм. У свою чергу, конкурентоспроможність освітніх закладів залежить від якості надання освітніх послуг, рівня кваліфікації викладачів, адаптації навчальних програм до сучасних потреб ринку праці та здатності залучати талановитих студентів і викладачів.

У цьому контексті, актуально та важливо є досліджувати ефективність та вплив кластеризації форм інноваційно-проектної діяльності освітніх закладів на регіональний розвиток. Це дозволить виявити оптимальні стратегії співпраці, ідентифікувати основні фактори успіху та визначити напрямки подальших досліджень у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження діяльності закладів вищої освіти і забезпечення їхньої конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг стало тематикою робіт багатьох учених, зокрема: Зінчик С. та Момот О. [5], Лещенко Г., Бондар Ю. та Кирстя А. [9], Ляшенко В. [10], Снігир Л. [14] та інші.

Обґрунтуванням можливостей та доцільності створення новітніх форм розвитку регіональної економіки, а також розвиток методологічних прийомів кластерної терапії слід пов'язувати з дослідженнями Войнаренко М. [1-3], Портер М. [12], Васильківський Д., Нижник В. [1] та інші.

Втім, існуючі наукові результати щодо формування конкурентоспроможності регіонального розвитку в умовах кластеризації форм інноваційно-проектної діяльності освітніх закладів залишають невирішеними.

Постановка завдання. Мета даного дослідження полягає у вивченні ефективності економічної взаємодії та конкурентоспроможності регіонального розвитку в контексті кластеризації форм інноваційно-проектної діяльності освітніх закладів.

Виклад основного матеріалу. Концепція забезпечення конкурентоспроможності ґрунтується на необхідності швидкого задоволення ринкового попиту, насичення товарами первинного або зростаючого попиту, створення умов для успішного виходу підприємств на зовнішні ринки та виживання в умовах жорсткої конкуренції [14]. Слід зазначити, що на рівні вищої освіти та вищих навчальних закладів зміст конкурентоспроможності має специфічний характер, зумовлений складною системою соціально-економічних відносин усередині вищих навчальних закладів. В ринкових умовах, незалежно від форми власності вищих навчальних закладів, відносини складаються між споживачами-замовниками та продавцями освітніх послуг, де метою споживача є отримання якісної освіти, а мірилом якості освіти є знання та вміння, необхідні для освітніх послуг. Метою будь якого продавця є отримання прибутку, в тому числі продавця освітніх послуг. При цьому одержання прибутку не має бути головною метою закладу, а саме якість освіти та її відповідність вимогам ринку праці.

Тому, пов'язуючи термін «конкурентоспроможність» зі складними соціально-економічними системами, можна сказати, що суперечність у сутнісному змісті цього поняття пов'язана з визначенням причин і змісту конкуренції [11]. Конкуренція в широкому розумінні визначається як змагання в будь-якій сфері діяльності між окремими суб'єктами господарювання, які є зацікавленими в досягненні однієї і тієї ж мети. Тому формування конкурентних переваг та оцінка ключових факторів успіху є основою формування конкурентоспроможності будь-якої соціально-економічної системи, у тому числі й вищого навчального закладу.

У сучасній теорії відсутнє цілісне бачення процесів, що забезпечують конкурентоспроможність [11]. Конкурентоспроможність є основою ефективного економічного розвитку. Це вираження та головний елемент конкуренції, який дає змогу економіці рухатися вперед, відкидаючи все зайве та залишаючи найефективніше. Економічна конкуренція і, як наслідок, конкуренція чітко відображаються на виробниках та споживачах. Виходячи з цього, необхідно досліджувати природу конкурентоспроможності та фактори, що забезпечують конкурентоспроможність, з двох позицій [5]. Через різне розуміння економічної природи «конкурентоспроможності» критерії оцінки є неоднозначними та мінливими, а також велика та нерегулярна база вимірвальних показників.

Відповідно до наведеного визначення вищі навчальні заклади, які надають освітні послуги та здійснюють науково-дослідницьку діяльність на ринку освітніх послуг національної економіки України, вважаються соціально-економічними системами. Заклад вищої освіти – самостійний тип закладу (юридична особа), що діє на підставі ліцензії, виданої на провадження освітньої діяльності, науки, науково-технічної, інноваційної та/або структурована діяльність, яка гарантує, що люди організують свій навчальний процес і отримують вищу, післядипломну освіту відповідно до своєї кар'єри, інтересів і здібностей [13].

Економічна взаємодія та конкурентоспроможність у контексті регіонального розвитку освітніх закладів є важливим аспектам для забезпечення ефективної діяльності та розвитку освіти в певних регіонах. На рис. 1 наведені основні компоненти.

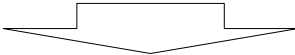
Основні компоненти економічної взаємодії та конкурентоспроможності освітніх закладів	
	
Економічна взаємодія	
Фінансування та інвестиції	Державне фінансування: розподіл бюджетних коштів на регіональному рівні, субвенції та дотації. Приватні інвестиції: залучення приватних інвесторів та бізнесів до фінансування освітніх проєктів. Гранти та міжнародна допомога: залучення грантів від міжнародних організацій, фондів та програм підтримки освіти.
Співпраця з бізнесом	Партнерство з підприємствами: спільні проєкти, стажування для студентів, програми дуальної освіти. Розвиток інновацій: створення дослідницьких центрів при університетах за підтримки бізнесу.
Інфраструктурний розвиток	Сучасні навчальні приміщення: будівництво нових шкіл, університетів, дослідницьких центрів. Доступ до технологій: обладнання шкіл сучасною технікою, забезпечення доступу до інтернету.
Конкурентоспроможність	
Якість освіти	Підвищення кваліфікації викладачів: програми підвищення кваліфікації, обмін досвідом, стажування. Акредитація та рейтинги: підтримка високих стандартів освіти, участь у національних та міжнародних рейтингах.
Інновації в освітніх програмах	Модернізація навчальних програм: впровадження нових дисциплін, інтеграція сучасних методик викладання. Онлайн-навчання та дистанційна освіта: розвиток платформ для дистанційного навчання, гібридні форми освіти.
Залучення студентів	Маркетинг та промоція: реклама освітніх закладів, участь у виставках і ярмарках освіти. Стипендії та гранти: програми підтримки талановитих студентів, стипендії для іноземних студентів.
Інтернаціоналізація	Обмін студентами та викладачами: участь у міжнародних програмах обміну, співпраця з зарубіжними університетами. Міжнародні програми навчання: впровадження програм з подвійними дипломами, навчання іноземними мовами.

Рисунок 1 – Основні компоненти економічної взаємодії та конкурентоспроможності у контексті регіонального розвитку освітніх закладів

Джерело: складено авторами на основі [4; 9]

Взаємозв'язок економічної взаємодії та конкурентоспроможності проявляється у:

– регіональному розвитку освітніх закладів, що тісно пов'язаний з економічною взаємодією, зокрема інвестиції та фінансування сприяють поліпшенню інфраструктури та якості освіти, що, в свою чергу, підвищує конкурентоспроможність регіону.

– конкурентоспроможність освітніх закладів сприяє економічному розвитку регіону, так якісна освіта готує кваліфікованих спеціалістів, які сприяють розвитку місцевої економіки, залученню нових інвестицій та підвищенню рівня життя.

Таким чином, забезпечення економічної взаємодії та підвищення конкурентоспроможності є ключовими завданнями для ефективного регіонального розвитку освітніх закладів.

При визначенні показників конкурентоспроможності товару чи послуги слід враховувати основні принципи формування конкурентоспроможності. Загалом, показник конкурентоспроможності (C), (формула 1) [2], визначається як відношення корисного ефекту (E) до сумарних витрат, які пов'язані з затратами на придбання та експлуатацію товару (або створення та забезпечення надання послуги) – ціною споживання (P).

$$C = \frac{E}{P} \rightarrow \max, \quad (1)$$

Цей показник про те, що чим більше є співвідношення, тим конкурентоспроможніший продукт чи послуга. Проте повністю оцінити, чи відповідає створений продукт чи послуга потребам та конкурентним умовам навколишнього середовища, можна лише шляхом порівняння загальних характеристик даного продукту чи послуги з характеристиками конкурентів за результатами аналізу: перевірки відповідності конкретних потреб споживачів.

Для об'єктивної та адекватної оцінки конкурентоспроможності товару чи послуги використовувався набір порівняльних параметрів товару чи послуги. Ці параметри характеризують споживчі властивості. Виділяють «жорсткі» та «м'які» споживчі параметри, які і формують корисний ефект (E).

1. «Жорсткі» параметри характеризують найважливіші функції та основні характеристики продукту, відповідність його характеристик нормативам та стандартам якості.

2. «М'які» параметри характеризують індивідуальні властивості продукту: для товару – це естетичні властивості (колір, дизайн тощо), для послуги – це форми і способи надання послуги (сервіс, унікальність тощо).

Водночас важливо розуміти конкурентне середовище та тенденції розвитку сучасної вищої освіти. Дослідження зарубіжних учених [18-20] довели важливість наявності певних умов для формування конкурентних переваг закладів вищої освіти, а саме:

- сильні та диверсифіковані джерела фінансування, ефективне управління;
- універсальність (поєднання наукової та навчальної діяльності; широкий спектр професійних галузей і дисциплін; достатньо велика кількість студентів і співробітників);
- зосередженість на освітній діяльності для магістерських та докторських програм;
- автономність управління;
- участь у міжнародному науковому співробітництві та розвиток відносини з колегами за кордоном.

Показником конкурентоспроможності вищої освіти України є позиції закладів вищої освіти в рейтингах. Так, у 2023 р. рейтинг найкращих класичних ЗВО відображено у таблиці 1.

У сучасних умовах глобалізації та динамічних економічних змін, освітні заклади стають не лише центрами підготовки кваліфікованих фахівців, але й важливими агентами регіонального розвитку. З огляду на зростаючу конкуренцію та необхідність постійного вдосконалення, питання економічної взаємодії та конкурентоспроможності освітніх закладів набувають особливого значення. Один із перспективних підходів до підвищення ефективності та інноваційної здатності.

Таблиця 1 – Рейтинг найкращих Класичних університетів України у 2023 р.

Заклад вищої освіти	Номер місяця	Номер місяця в загальному рейтингу	Бал (НМТ) на контракт	TOP 200 Україна	SCOPUS	Підсумковий бал
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка	1	1	2	2	1	5
Львівський національний університет ім. І.Франка	2	2	4	5	3	12
Харківський національний університет ім. В.Каразіна	3	5	23	3	2	28
Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича	4	6	13	10	6	29
Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника	5	7	10	11	10	31
Одеський національний університет ім. І. Мечникова	6	8	24	13	4	41
Національний університет «Києво-Могилянська академія»	7	9	5	15	26	46
Ужгородський національний університет	8	10	16	16	18	50
Дніпровський національний університет ім. О. Гончара	9	14-15	33	17	14	64
Волинський національний університет ім. Лесі Українки	10	17	20	24	30	74

Джерело: складено авторами на основі [7]

Кластеризація передбачає створення регіональних освітніх кластерів, де університети, коледжі, науково-дослідні установи та інші навчальні заклади об'єднуються з підприємствами, державними органами та неурядовими організаціями. Це сприяє формуванню стійких партнерських відносин, обміну знаннями та ресурсами, що, в свою чергу, підвищує загальну конкурентоспроможність регіону.

Економічна взаємодія в рамках кластерів сприяє формуванню стійкої та ефективної екосистеми, яка забезпечує високий рівень конкурентоспроможності освітніх закладів. Це дозволяє регіонам не лише задовольняти внутрішні потреби у кваліфікованих кадрах, але й бути привабливими для талановитих студентів та викладачів з інших регіонів і країн.

Таким чином, кластеризація виступає як дієвий інструмент підвищення якості освіти та забезпечення сталого економічного розвитку регіонів.

Згідно з результатами опитування, серед підприємств, що забезпечували навчання у 2022 р. (опитування проводилось у 2023 р.), частка працівників, що брали участь у навчанні, в середньому по Україні становить 24%, тобто кожен четвертий працівник. Найбільша частка персоналу, що проходила навчання, відзначається в секторах фінансів і страхування. Вона становить у середньому по сектору 48,1%, що може пояснюватись наявністю значної кількості змін у функціонуванні фінансової системи під час воєнного стану. Також значна частка працівників, що проходили навчання, відзначається в секторах освіти (34,1%) та охорони здоров'я (29,2%). У цих секторах навчання / підвищення кваліфікації працівників є обов'язковим і законодавчо визначеним. Відносно велика частка працівників, що проходили навчання, відзначається в секторі інформації і телекомунікації (29,1%). Найменші середні частки працівників, що проходили навчання, відзначаються в секторах мистецтва, водопостачання, нерухомості й становлять у середньому менше 15% (рис. 2) [15].

Загалом обсяги навчання працівників у 2022 році зазнали суттєвого скорочення у порівнянні з попередніми роками. Значна частина компаній взагалі не проводить навчання, а ті, які продовжують навчати своїх людей, значно оптимізують процес. Експерти галузі відзначають, що бюджети на навчання співробітників скоротилися в середньому на 60-70%.

Варто зазначити, що підприємства більше користуються послугами вищих навчальних закладів з підготовки кадрів. Наприклад, 24% підприємств співпрацює з вищими навчальними закладами для навчання працівників, тоді як тільки 13% співпрацює з професійно-технічними навчальними закладами. Водночас 13% компанії заявили, що здійснюють навчання у власних навчальних центрах [6; 14].

Рисунок 2 – Середня частка персоналу, що проходила навчання у 2022 р., за видами економічної діяльності, %

Джерело: складено авторами на основі [15]

Оцінити застосування методів та інструментів стимулювання процесів кластеризації інноваційно-освітнього простору регіону можливо на підставі розрахунків, так званого, коефіцієнту локалізації рис. 3.

Коефіцієнт локалізації використовується для розрахунку територіальної концентрації суб'єктів господарювання на території регіону, що дає можливість оцінити

територіальну концентрацію всіх учасників кластеру та досягнення його «критичної маси», що забезпечує максимальний результат від наслідків взаємодії між ними [18].

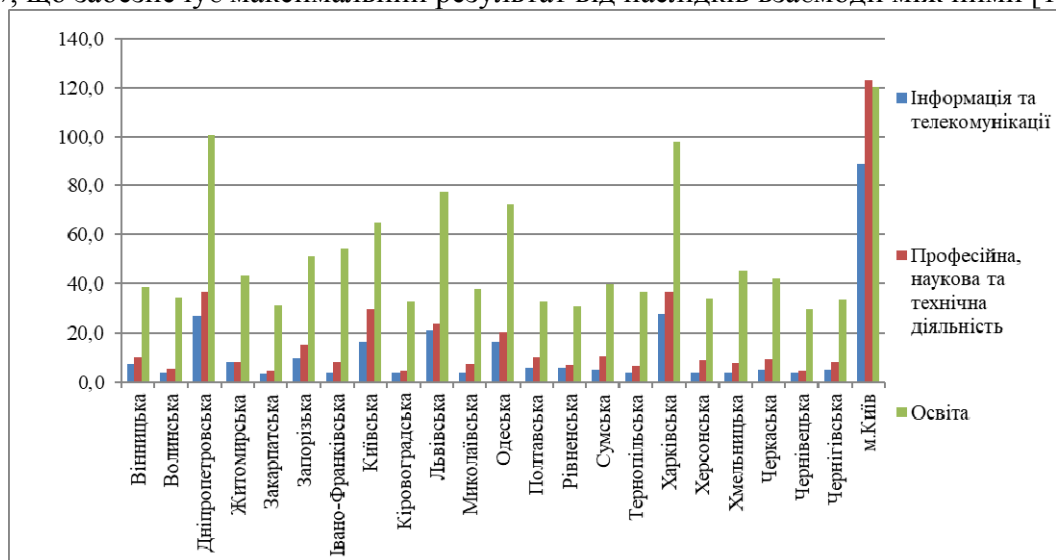

Рисунок 3 – Число зайнятого населення за видами економічної діяльності і регіонами в 2022 р.
Джерело: складено авторами на основі [6]

Коефіцієнт локалізації може розраховуватись за формулою 2:

$$КЛ = (ЗГР \times ЗК) / (ЗР \times ЗГК) \quad (2)$$

де, КЛ – коефіцієнт локалізації;

ЗГР – число зайнятих в одній галузі в окремому регіоні, осіб;

ЗК – число зайнятих в країні в цілому, осіб;

ЗР – число зайнятих в регіоні в цілому, осіб;

ЗГК – число зайнятих в галузі в країні, осіб.

Результати розрахунків коефіцієнта локалізації за відповідною формулою по регіонах країни з метою оцінки доцільності створення кластеру для кожного регіону окремо відображено на рис. 4. Коефіцієнт розраховано для таких галузей, як освіта, інформація та комунікації, професійна, технічна та наукова діяльність.

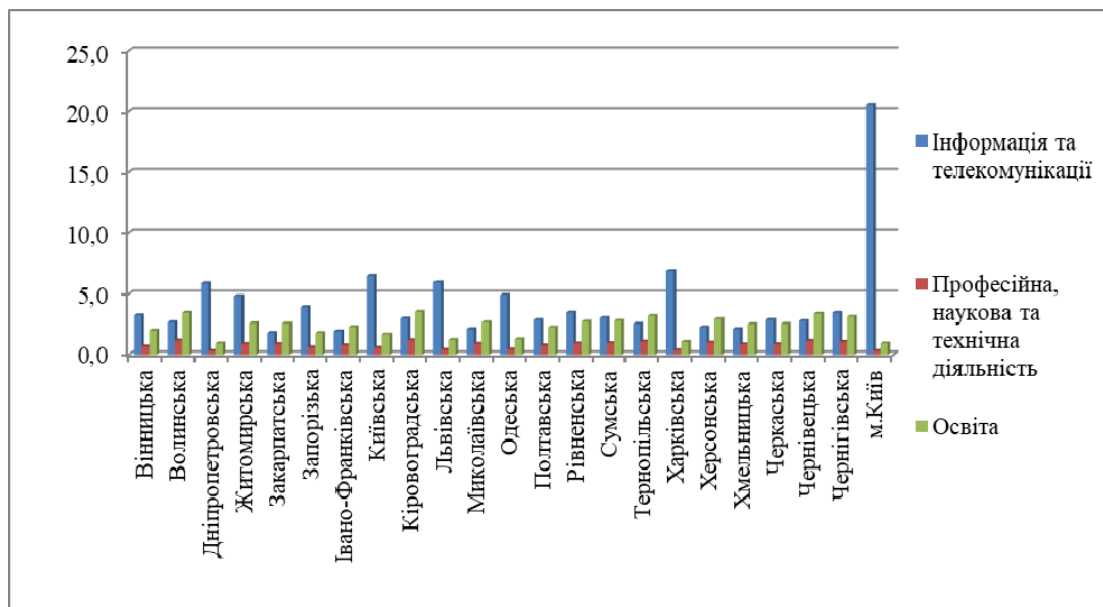

Рисунок 4 – Значення коефіцієнту локалізації для кожного регіону України за видами економічної діяльності, що сприяють розвитку інформаційного освітнього кластеру
Джерело: складено авторами самостійно

При прийнятті управлінських рішень щодо доцільності створення інноваційного освітнього кластеру в регіоні має бути значення коефіцієнта локалізації більше 1 для достатньої географічної концентрації учасників кластеру. Тобто, якщо питома кількість практиків у сферах освіти, професійної, науково-технічної діяльності, інформації та зв'язку в регіоні досягає питомої ваги чисельності практиків відповідних галузей у масштабах країни, то географічна концентрація потенціалу учасників горизонтального кластеру в регіоні достатня для формування інноваційно-освітнього кластеру.

Найвищий рівень територіальної концентрації потенційних учасників кластеру спостерігається у м. Київ: питома вага працюючих в інформаційно-комунікаційній сфері в 20,6 рази досягла повноцінних працюючих в цій по країні; у сфері професійної, наукової та технічної діяльності – в 0,3 рази; в освіті – в 0,9 раз.

Найвищий рівень концентрації зайнятих в освіті серед областей посідають Волинська, Кіровоградські області – значення коефіцієнта локалізації становить 3,5. На другому місці за цим показником знаходиться Чернівецька область – значення коефіцієнта дорівнює 3,4, а на третьому місці перебуває Тернопільська область із значенням коефіцієнта 3,2.

Волинська та Кіровоградська області мають найвищий рівень зайнятості у сфері професійної та науково-технічної діяльності в країні – значення коефіцієнта локалізації дорівнює 1,2. Друге місце за цим показником посідають Чернівецька та Тернопільська області (1,1), а на третьому місці знаходяться 6 областей з показником 0,9.

Перші місця серед областей країни за рівнем локалізації зайнятих в сфері інформації та комунікації є Харківська область (значення коефіцієнта локалізації становить 6,9), на другому місці – Київська (6,5), на третьому – Дніпропетровська, а за нею йде Львівська область (6,0).

Стимулювання соціально-економічних процесів, спрямованих на формування інноваційно-освітнього кластеру та інноваційно-проектної діяльності освітніх закладів в країні слід зосередити в місті Києві, а також Київській, Харківській, Львівській, Дніпропетровській та Одеській областях.

У стратегічних планах розвитку всіх без винятку регіонів України заплановані заходи, спрямовані на розвиток галузей і закладів освіти, зокрема підтримку та розвиток закладів вищої освіти; міжнародних і транскордонних відносин і зв'язків.

Стратегія розвитку кожного регіону не передбачає заходів, спрямованих на розвиток професійної, науково-технічної діяльності та інформаційно-комунікаційного сектору, але її можна вважати певною мірою специфічною щодо критеріїв програмних заходів стимулювання процесу економічного розвитку. Сформований кластер інноваційних та освітніх просторів повинен наголошувати на співпрацю між підприємствами, державними органами, освітніми та дослідницькими установами, налагоджену систему надання послуг для облікових і реальних учасників кластеру, підтримці пріоритетних галузей, запланованих до участі в кластері.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, дослідивши економічну взаємодію та конкурентоспроможність регіонального розвитку в умовах кластеризації форм інноваційно-проектної діяльності освітніх закладів, які мають значний вплив на загальний розвиток регіонів, можна зробити наступні висновки:

- впровадження кластеризації в діяльність освітніх закладів сприяє підвищенню конкурентоспроможності регіонів. Це досягається завдяки координації зусиль різних учасників інноваційних процесів, таких як університети, науково-дослідні інститути, підприємства та органи місцевого самоврядування;

- кластеризація освітніх закладів сприяє вдосконаленню освітніх програм, орієнтованих на практичні потреби ринку праці. Це забезпечує підготовку

кваліфікованих спеціалістів, здатних швидко адаптуватися до вимог сучасної економіки;

- кластери формують сприятливе середовище для розвитку інновацій, що стимулює науково-дослідну та інноваційно-проектну діяльність. Це, у свою чергу, призводить до створення нових технологій та підвищення продуктивності праці;

- кластеризація дозволяє ефективніше використовувати фінансові, людські та матеріальні ресурси завдяки концентрації зусиль та оптимізації процесів;

Отже, кластеризація форм інноваційно-проектної діяльності освітніх закладів є потужним інструментом для стимулювання економічного розвитку регіонів. Вона сприяє підвищенню конкурентоспроможності, якості освіти, створенню інноваційного середовища та соціально-економічному розвитку, що в сукупності призводить до стійкого економічного зростання та покращення добробуту населення.

Перспективами подальших наукових досліджень у зазначеному напрямку мають стати проблеми активізації інтеграційних процесів та визначення заходів сприяння розвитку кластеризації форм інноваційно-проектної діяльності освітніх закладів, реалізація яких сприятиме більш глибокому розумінню механізмів економічної взаємодії та конкурентоспроможності регіонального розвитку, а також розробці ефективних стратегій для підтримки інноваційно-проектної діяльності освітніх закладів. Це, у свою чергу, допоможе створити умови для стійкого економічного зростання та покращення добробуту населення у різних регіонах.

Список літератури

1. Васильківський Д.М., Войнаренко М.П., Нижник В.М. Кластерна політика як чинник підвищення ефективності функціонування соціально-економічних систем. *Вісник економічної науки України*. 2017. № 1 (32). С. 25-30
2. Войнаренко М. Тенденції і перспективи розвитку потенціалу регіональних кластерів за умов цифровізації суспільства. *Регіональна економіка*. 2019. № 4. С. 28-35
3. Войнаренко М. Кластери в інституційній економіці : монографія. Хмельницький: ХНУ, ТОВ «Тріада-М», 2011. 502 с.
4. Гуцалюк О.М., Гаврилова Н.В. Вплив маркетингових, фінансових та цифрових технологій на розвиток інфокомунікаційної сфери, як складової інноваційної інфраструктури. *Вісник економічної науки України*. 2020. № 2 (39). С. 166-171.
5. Зінчик С.М., Момот О.М. Поняття конкурентоспроможності як економічної категорії суспільного розвитку. *I Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Актуальні питання підвищення конкурентоспроможності держави, бізнесу та освіти в сучасних економічних умовах»* (м. Полтава, 14-15 лютого 2013 р.). URL: http://www.confcontact.com/20130214_econ/1_zinchik.htm (дата звернення: 19.03.2024).
6. Державна служба статистики. 2022-2023. URL: <https://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 12.05.2024).
7. Консолідований рейтинг закладів вищої освіти України 2023 р. URL: <https://osvita.ua/vnz/rating/25713/> (дата звернення: 19.03.2024).
8. Крамський С.О., Гуцалюк О.М., Аблязова Н.Р., Мальцев М.М. Використання проектного менеджменту як інноваційно-енвіронментального підходу в системі підготовки фахівців з економіки та управління науково-технічною сферою. *Економічний вісник Донбасу*. 2023. № 3 (73). С. 88-96.
9. Лещенко Г., Бондар Ю., Кирстя А. Соціально-економічний розвиток науково-дослідної діяльності закладів вищої освіти. *Вісник економічної науки України*. 2022. № 1 (42). С. 87-94
10. Ляшенко В. Регулювання розвитку економічних систем: теорія, режими, інститути. Донецьк: ДонНТУ, 2006. 668 с.
11. Павленко І. М. Конкурентоспроможність економічних систем: сутність і специфіка. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 6. С. 159-165.
12. Портер М. Стратегія конкуренції. Методика аналізу галузей і діяльності конкурентів. пер. з англ. А. Олійник, Р. Скіпальський. Київ: Основи, 1997. 390 с.
13. Про вищу освіту. *Закон України* від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 18.03.2024).

14. Снігир Л.П. Конкурентоспроможність закладів вищої освіти як механізм забезпечення економічної безпеки освіти. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2015. № 4. Т. 2. С. 157-162.
15. Судаков В., Лісогор Л. Ринок праці України 2022-2023: стан, тенденції та перспективи. 2023. 170 с. URL: https://solidarityfund.org.ua/wp-content/uploads/2023/04/ebrd_ukraine-lm-1.pdf (дата звернення: 20.03.2024).
16. Bondar Iu.A., Lehinkova N.I. Tools of activation of innovative development of enterprises of Ukraine. *Economy digitalization in a pandemic conditions: processes, strategies, technologies: International scientific conference (Kielce, January 22-23, 2021)*. Poland, 2021. Pp. 91-95.
17. Kolodinskyi S.B., Hutsaliuk O.M., Kramskyi S.O. Management of inter-firm cooperative relations for the exchange of innovations by enterprises of Ukraine. *Intellectualization of logistics and Supply Chain Management*. 2022. Vol. 15. Pp. 46-55.
18. On the Edge: Securing a Sustainable Future for Higher Education. OECD Education Working Papers, № 7, OECD Publishing 2007. URL: https://read.oecd-ilibrary.org/education/on-the-edge_220180871707#page1 (дата звернення: 17.03.2024).
19. Sadlak J., Liu Nian Cai (eds.). *The World-class University as Part of a New Higher Education Paradigm*. Bucharest: CEPES 2009. URL: <https://siteresources.worldbank.org/EDUCATION/Resources> (дата звернення: 16.03.2024).
20. Salmi J. *The Challenge of Establishing World-Class Universities*. Washington: World Bank 2009. URL: <https://siteresources.worldbank.org/EDUCATION/Resources> (дата звернення: 12.03.2024).

References

1. Vasylykivskiy, D.M., Voinarenko, M.P., & Nyzhnyk, V.M. (2017). Cluster policy as a factor in increasing the effectiveness of the functioning of socio-economic systems. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 1 (32), 25-30 [in Ukrainian].
2. Voinarenko, M. (2019). Trends and prospects for the development of the potential of regional clusters under the conditions of digitalization of society. *Rehionalna ekonomika*, 4, 28-35 [in Ukrainian].
3. Voinarenko, M. (2011). *Clusters in institutional economics: monograph*. Khmelnytskyi: KhNU, LLC "Triada-M" [in Ukrainian].
4. Hutsaliuk, O.M., & Havrylova, N.V. (2020). The influence of marketing, financial and digital technologies on the development of the information and communication sphere as a component of the innovative infrastructure. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 2 (39), 166-171 [in Ukrainian].
5. Zinchyk, S. M., & Momot, O. M. (2013). The concept of competitiveness as an economic category of social development. I Mizhnarodna naukovo-praktychna internet-konferentsiia "Aktualni pytannia pidvyshchennia konkurentospromozhnosti derzhavy, biznesu ta osvity v suchasnykh ekonomichnykh umovakh" (Poltava, February 14-15, 2013). https://www.confcontact.com/20130214_econ/1_zinchik.htm [in Ukrainian].
6. State Statistics Service. 2022-2023. <https://ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
7. Consolidated rating of higher education institutions of Ukraine in 2023. <https://osvita.ua/vnz/rating/25713/> [in Ukrainian].
8. Kramskyi, S.O., Hutsaliuk, O.M., Abliazova, N.R., & Maltsev, M.M. (2023). The use of project management as an innovative and environmental approach in the system of training specialists in economics and management of the scientific and technical sphere. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*, 3 (73), 88-96 [in Ukrainian].
9. Leshchenko G., Bondar, Iu., Kyrstya, A. (2022). Socio-economic development of research activities of institutions of higher education. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 1 (42), 87-94 [in Ukrainian].
10. Liashenko, V. (2006). *Regulation of development of economic systems: theory, regimes, institutions*. Donetsk: DonNTU [in Ukrainian].
11. Pavlenko, I.M. (2012). Competitiveness of economic systems: essence and specifics. *Aktualni problemy ekonomiky*, 6, 159-165. https://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2012_6_21 [in Ukrainian].
12. Porter, M. (1997). *Strategy of competition. Methods of analysis of industries and activities of competitors. trans. from English* (A. Oliynyk, R. Skipalskyi, Trans.) K.: Osnovy [in Ukrainian].
13. Law of Ukraine About higher education. № 1556-VII. (July 1, 2014) <https://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukrainian].
14. Snigyr, L.P. (2015). Competitiveness of higher education institutions as a mechanism for ensuring the economic security of education. *Visnyk Khmelnytskoho Natsionalnoho Universytetu*, 4 (2), 157-162 [in Ukrainian].
15. Sudakov, V., & Lisohor, L. (2023). Labor market of Ukraine 2022-2023: state, trends and prospects. https://solidarityfund.org.ua/wp-content/uploads/2023/04/ebrd_ukraine-lm-1.pdf [in Ukrainian].

16. Bondar, Yu.A., & Lehinkova, N.I. (2021). Tools of activation of innovative development of enterprises of Ukraine. *Economy digitalization in a pandemic condition: processes, strategies, technologies: International scientific conference, (Kielce, January 22-23)*. Poland [in Ukrainian].
17. Kolodinskyi, S.B., Hutsaliuk, O.M., Kramskyi, S.O. (2022). Management of inter-firm cooperative relations for the exchange of innovations by enterprises of Ukraine. *Intellectualization of logistics and Supply Chain Management*, 15, 46-55 [in Ukrainian].
18. Publishing (2007) [On the Edge: Securing a Sustainable Future for Higher Education. OECD Education Working Papers, № 7, OECD Publishing]. https://read.oecd-ilibrary.org/education/on-the-edge_220180871707#page1 [in English]
19. Sadlak, J., Liu Nian Cai (eds.). (2009). *The World-class University as Part of a New Higher Education Paradigm*. Bucharest: CEPES. <https://siteresources.worldbank.org/EDUCATION/Resources2017> [in English]
20. Salmi, J. (2009). *The Challenge of Establishing World-Class Universities*. Washington: World Bank. <https://siteresources.worldbank.org/EDUCATION/Resources> [in English]

Olena Khadzhynova, Professor, Doctor in Economics (Doctor of Economic Sciences)
State Higher Educational Institution "Pryazovskyi State Technical University", Dnipro, Ukraine

Ruslana Zhovnovach, Professor, Doctor in Economics (Doctor of Economic Sciences)
Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, Ukraine

Oleksandr Yakushev Associate Professor, PhD in Economics, (Candidate of Economic Sciences)
Cherkasy State Technological University, Cherkasy, Ukraine

Economic Interaction and Competitiveness of Regional Development in Conditions of Clustering of Forms of Innovative Project Activity of Educational Institutions

The article examines the economic interaction and competitiveness of regional development in the conditions of clustering of forms of innovative project activity of educational institutions, and also examines the impact of clustering on the economic development of regions. The focus of the study is the integration of educational institutions, scientific institutions and enterprises into single innovation clusters. The mechanisms by which such interaction contributes to increasing the competitiveness of regions, stimulates innovation and ensures sustainable economic growth are analyzed.

The article considers the advantages of the cluster approach, including improving the quality of education, improving the qualifications of specialists, creating favorable conditions for the development of entrepreneurship and innovation. The socio-economic effects of clustering, such as the growth of employment, the improvement of the population's standard of living, and the development of social infrastructure, are also investigated. It has been determined that economic interaction and competitiveness in the context of regional development of educational institutions are important aspects for ensuring the effective functioning and development of education in certain regions.

This study provides new knowledge and practical recommendations for economic interaction and competitiveness of regional development, based on innovation and integration of educational and scientific institutions in the economic activity of regions, which contributes to increasing their competitiveness at the national and global levels.

Prospective scientific research on the activation of integration processes and the determination of measures to promote the development of clustering of innovation-project activity of educational institutions will contribute to a deeper understanding of the mechanisms of economic interaction and competitiveness of regional development, as well as the development of effective strategies to support the innovation-project activity of educational institutions. This, in turn, will help create conditions for sustainable economic growth and improvement of the population's welfare in various regions.

innovative project activity, clustering, educational institutions, competitiveness, economic interaction, regional development

Одержано (Received) 22.04.2024

*Прорецензовано (Reviewed) 05.05.2024
Прийнято до друку (Approved) 27.05.2024*